

Sygn. akt III USK 314/21

POSTANOWIENIE

Dnia 14 września 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Maciej Pacuda

w sprawie z odwołania K. P.
od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w J.
o rentę w związku z wypadkiem przy pracy,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 14
września 2021 r.,
na skutek skargi kasacyjnej odwołującej się od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 11 grudnia 2020 r., sygn. akt III AUa [...],

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w [...] wyrokiem z dnia 11 grudnia 2020 r. oddalił apelację wniesioną przez ubezpieczoną K. P. od wyroku Sądu Okręgowego – Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w K. z dnia 25 kwietnia 2018 r., oddalającego odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w J. z dnia 2 listopada 2016 r., którą organ rentowy odmówił przyznania ubezpieczonej prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy w związku z wypadkiem przy pracy na okres po dniu 31 lipca 2016 r.

Ubezpieczona K. P. wniosła skargę kasacyjną do Sądu Najwyższego, zaskarżając ten wyrok w całości i zarzucając mu naruszenie prawa materialnego, to jest art. 17 ust. 1 ustawy z dnia 30 października 2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych w związku z art.

12 ust. 1 i 3 oraz art. 13 ust. 1 w związku z art. 57 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca powołała się na oczywistą zasadność tego środka zaskarżenia. Jej zdaniem, Sąd Apelacyjny dokonał bowiem oczywiście błędnej wykładni przepisów prawa materialnego powołanych w ramach podstawy kasacyjnej, uznając, że możliwość wykonywania pracy na dotychczas zajmowanym stanowisku - w charakterze pomocy kuchennej - nie powoduje trwałej częściowej niezdolności ubezpieczonej do pracy zgodnej z jej kwalifikacjami, skoro wykonywała w swym życiu przed wypadkiem pracę w charakterze sprzedawcy i pracownika kuchni. Jednakże przyjęcie takiej wykładni prowadziłoby do błędnego stwierdzenia, że ubezpieczony pracownik fizyczny, który utracił zdolność do pracy wymagającej specjalistycznych kwalifikacji i umiejętności, potwierdzonych stosownymi świadectwami, nie może zostać uznany za częściowo niezdolnego do pracy zgodnej z posiadanymi kwalifikacjami, ponieważ ma możliwość podjęcia zatrudnienia w innym charakterze, mieszczącym się w zakresie pojęcia pracownika fizycznego, ale niewymagającym żadnych umiejętności, w szczególności takich jak te, do których wykonywania utracił zdolności.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Stosownie do art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4). Wypada również dodać, iż zgodnie z art. 398⁴ § 2 k.p.c., określającym wymogi formalne skargi kasacyjnej, skarga kasacyjna powinna zawierać wniosek o przyjęcie do rozpoznania i jego uzasadnienie. Należy zatem stwierdzić, że wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym wcześniej art. 398⁹ § 1 k.p.c., a jego uzasadnienie winno zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania

skargi przez Sąd Najwyższy. Skarga kasacyjna nie jest bowiem (kolejnym) środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, z uwagi na przeważający w jej charakterze element interesu publicznego. Służy ona kontroli prawidłowości stosowania prawa, nie będąc instrumentem weryfikacji trafności ustaleń faktycznych stanowiących podstawę zaskarżonego orzeczenia.

Wypada także przypomnieć, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, jeżeli zaskarżone tą skargą orzeczenie zapadło wskutek oczywistego naruszenia prawa, zaś oczywiste naruszenie prawa powinno być rozumiane jako widoczna, bez potrzeby dokonywania pogłębionej analizy jurydycznej, sprzeczność wykładni lub stosowania prawa z jego brzmieniem albo powszechnie przyjętymi regułami interpretacji (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 lutego 2001 r., I PKN 15/01, OSNAPiUS 2002 nr 20, poz. 494 oraz z dnia 17 października 2001 r., I PKN 157/01, OSNP 2003 nr 18, poz. 437) i jest możliwe do przyjęcia tylko wówczas, gdy orzeczenie jest niewątpliwie sprzeczne z zasadniczymi i niepodlegającymi różnej wykładni przepisami prawa (por. orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 30 stycznia 1963 r., II CZ 3/63, OSPiKA 1963 nr 11, poz. 286). Powołanie się przez autora skargi kasacyjnej na przesłankę zawartą w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. zobowiązuje go zatem do przedstawienia wyводу prawnego zmierzającego do wykazania kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego polegającej na jego oczywistości, widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, co daje podstawy do uznania skargi za oczywiście uzasadnioną, tj. podlegającą uwzględnieniu (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 11 grudnia 2009 r., II PK 223/09, LEX nr 585777 oraz z dnia 3 lutego 2010 r., II PK 304/09, LEX nr 602695). Innymi słowy, jeżeli skarżący powołuje się na oczywistą zasadność skargi, to powinien zawrzeć w niej wywód prawny, z którego ta oczywista zasadność będzie wynikała. Ma to być przy tym zasadność łatwo dostrzegalna już nawet przy pobieżnej lekturze skargi (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 7 maja 2010 r., V CSK 459/09, LEX nr 602638).

Zdaniem Sądu Najwyższego, oceniany w niniejszym postępowaniu wniosek skarżącej o przyjęcie jej skargi kasacyjnej do rozpoznania nie spełnia wyżej określonych kryteriów.

Skarżąca opiera swój wniosek na założeniu, zgodnie z którym Sąd drugiej instancji dokonał błędnej wykładni przepisów prawa materialnego powołanych w podstawie zaskarżenia, ponieważ nieprawidłowo zinterpretował pojęcie „poziom posiadanych kwalifikacji” stanowiące element ustawowej definicji częściowej niezdolności do pracy.

Trzeba zatem podkreślić, że w myśl art. 12 ust. 3 ustawy emerytalno-rentowej częściowo niezdolną do pracy jest osoba, która w znacznym stopniu utraciła zdolność do pracy zgodnej z poziomem posiadanych kwalifikacji. W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się przy tym, że w powołanym przepisie chodzi o posiadane kwalifikacje, a nie o konkretne zatrudnienie. Pojęcie kwalifikacji zawodowych nie jest ograniczone tylko do zawodu uzyskanego w szkole zawodowej ani też do dotychczasowego miejsca wykonywania pracy. Kwalifikacje zawodowe należy rozumieć szerzej jako wynikające nie tylko z formalnego wykształcenia, lecz również z doświadczenia i praktyki zawodowej, które bez potrzeby przekwalifikowania zawodowego pozwalają podjąć pracę w innych warunkach i na innym stanowisku niż dotychczas (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 7 września 2017 r., III UK 200/16, LEX nr 2390701 oraz z dnia 31 stycznia 2019 r., I UK 425/17, LEX nr 2617300). O poziomie posiadanych kwalifikacji do pracy zarobkowej decyduje nie tylko formalne wykształcenie, lecz także uzyskana przez zdobyte doświadczenie umiejętność wykonywania specjalistycznej, kwalifikowanej pracy. Ustalenie zachowanej zdolności do pracy (określenie stopnia utraty zdolności do pracy) musi uwzględniać możliwość wykonywania porównywalnych pod względem poziomu posiadanych kwalifikacji określonych rodzajów prac ze względu na ich cechy wspólne, umożliwiające wykorzystanie dotychczasowych umiejętności, oraz prac, które ubezpieczony może wykonywać po przekwalifikowaniu zawodowym, jeżeli jest ono możliwe i konieczne, biorąc pod uwagę rodzaj i charakter dotychczas wykonywanej pracy, poziom wykształcenia, wiek i predyspozycje psychofizyczne. Brak możliwości wykonywania pracy dotychczasowej nie jest przy tym wystarczający do stwierdzenia częściowej

niezdolności do pracy w sytuacji, gdy jest możliwe podjęcie innej pracy w swoim zawodzie, bez przekwalifikowania lub przy pozytywnym rokowaniu co do możliwości przekwalifikowania zawodowego. Inaczej mówiąc, niezdolność do wykonywania pracy dotychczasowej jest warunkiem koniecznym ustalenia prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy, ale nie jest warunkiem wystarczającym, jeżeli usprawiedliwione jest rokowanie, że mimo upośledzenia organizmu możliwe będzie podjęcie innej pracy w tym samym zawodzie albo po przekwalifikowaniu zawodowym (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 30 października 2018 r., I UK 361/17, LEX nr 2572139). Zdefiniowanie pojęcia „poziom kwalifikacji” użytego w art. 12 ust. 3 ustawy emerytalno-rentowej stanowi podstawę do ustalania rodzajów prac, które są w zasięgu możliwości ubezpieczonego, mimo stwierdzonego upośledzenia sprawności organizmu, a co za tym idzie, do ustalenia, czy ograniczenie zdolności do pracy można zakwalifikować jako znaczne. Jeżeli nie jest wystarczające ustalenie poziomu wykształcenia danej osoby, powstaje problem trafności weryfikacji rzeczywistych umiejętności. Należy mieć przy tym na uwadze art. 13 ust. 1 pkt 2 wskazujący na potrzebę oceny możliwości wykonywania dotychczasowej pracy, która wszakże nie musi odzwierciedlać posiadanych kwalifikacji. Dlatego też kwestia kwalifikacji zawodowych będzie miała istotne znaczenie głównie przy ocenie możliwości wykonywania innej pracy niż dotychczas wykonywana. Pomimo wprowadzenia pojęcia „utruty w znacznym stopniu zdolności do pracy zgodnej z poziomem posiadanych kwalifikacji”, w rzeczywistości przy ocenie częściowej niezdolności będzie bowiem chodziło przede wszystkim o ustalenie możliwości dalszego wykonywania dotychczasowej pracy (przy uwzględnieniu jej rodzaju i charakteru), a następnie dopiero możliwości wykonywania innej pracy przy uwzględnieniu posiadanych kwalifikacji zawodowych (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 lipca 2012 r., II UK 329/11, LEX nr 1265567). W wypadku częściowej niezdolności do pracy domniemywa się częściowe zachowanie zdolności do wykonywania pracy zgodnej z kwalifikacjami (dotychczasowej lub innej), w zakresie niższym niż znaczny. Pojęcie częściowej niezdolności do pracy sprowadzono więc do oceny rodzaju i charakteru pracy zgodnej z poziomem posiadanych kwalifikacji, poziomem wykształcenia, wiekiem i predyspozycjami psychofizycznymi, lecz niekoniecznie dotychczas wykonywanej.

Do poziomu kwalifikacji ustawodawca nie odwołuje się tylko wtedy, gdy chodzi o całkowitą niezdolność do pracy. Ma to tę konsekwencję, że ocena zdolności do pracy łączy się z wymaganiem podejmowania i wykonywania pracy zgodnej z kwalifikacjami. Przy obecnym ujęciu niezdolności do pracy ograniczoną aktualność zachował wyrażony w dawnym stanie prawnym (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 29 maja 1979 r., II URN 26/79, Nowe Prawo 1981 nr 6) pogląd, że dla oceny, czy dana osoba jest inwalidą, niezbędne jest ustalenie charakteru i warunków jej zatrudnienia na stanowisku najdłużej zajmowanym albo najwyżej kwalifikowanym, gdyż uwzględnieniu podlega praca, którą ubezpieczony wykonywał ostatnio w okresie swojej nieobniżonej zdolności zarobkowej; nie chodzi o przypadkowe ostatnie zajęcie, lecz o istotną aktywność zawodową w jego życiu (por. J. Pasternak, Pojęcie, s. 19). Niższy jest przy tym poziom kwalifikacji osób wykonujących proste prace fizyczne, niewymagające przyuczenia zawodowego niż poziom kwalifikacji robotników wykonujących prace wymagające określonych specjalistycznych umiejętności nabywanych na podstawie przygotowania zawodowego. Należy także uznać, że nawet całkowite odsunięcie pracownika od wykonywania dotychczasowego zatrudnienia w wyuczonym zawodzie przy zachowaniu przez niego możliwości podjęcia innego zajęcia, nie oznacza niezdolności do pracy w rozumieniu powołanych na wstępie przepisów (por. pośród wielu wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 19 grudnia 2001 r., II UKN 684/00, OSNAPiUS - wkładka 2002 nr 6, poz. 5, oraz z dnia 3 lipca 2012 r., II UK 321/11, LEX nr 1265565). Dopiero zmiana zawodu w ramach posiadanych kwalifikacji i brak rokowań odzyskania zdolności do pracy po przekwalifikowaniu stanowi podstawę przyznania uprawnień rentowych (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 listopada 1998 r., II UKN 326/98, OSNAPiUS 2000 nr 1, poz. 36).

Podsumowując ten wątek rozważań, wypada zatem uznać, że niezdolność do wykonywania dotychczasowego zatrudnienia nie jest wystarczającą przesłanką nabycia prawa do renty, jeżeli wiek, poziom wykształcenia i predyspozycje psychofizyczne usprawiedliwiają rokowania, że mimo upośledzenia sprawności organizmu możliwe jest podjęcie innej pracy w tym samym zawodzie albo po przekwalifikowaniu (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 12 lipca 2012 r., II UK 329/11, LEX nr 1265567 i orzecznictwo tam powołane oraz z dnia 6 kwietnia

2017 r., III UK 96/16, LEX nr 2352149). Nie chodzi więc o to, czy osoba ubiegająca się o świadczenie rentowe jest niezdolna do pracy tylko na jednym stanowisku, lecz czy jej stan zdrowia powoduje częściową niezdolność do pracy na innych stanowiskach zgodnych z poziomem jej kwalifikacji, przy uwzględnieniu dalszych przesłanek z art. 13 ustawy o emeryturach i rentach (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 września 2017 r., III UK 200/16, LEX nr 2390701).

Sąd Najwyższy zauważa równocześnie, że lektura uzasadnienia zaskarżonego wyroku wyraźnie wskazuje na respektowanie przez Sąd drugiej instancji takiego właśnie kierunku wykładni pojęcia „poziomu posiadanych kwalifikacji” użytego w art. 12 ust. 3 ustawy emerytalno-rentowej, co musi prowadzić do wniosku, że nie ma racji skarżąca, deklarując błędną wykładnię tego przepisu jako przesłankę naruszenia go zaskarżonym wyrokiem. Trzeba też podkreślić, że Sąd Apelacyjny przyjął przedstawiony wcześniej kierunek wykładni za podstawę oceny prawnej ustalonego w sprawie stanu faktycznego, z którego wynikało, że skarżąca, będąc z wykształcenia przetwórcą owoców i warzyw, a więc osobą predysponowaną do wykonywania przede wszystkim pracy fizycznej, w przeszłości była zatrudniona w charakterze magazyniera komorowego w chłodni, pracownika kuchni, sprzedawcy oraz pomocy kuchennej i do tych właśnie rodzajów prac, określających rzeczywisty poziom jej kwalifikacji zawodowych, wynikający zarówno z rodzaju wykształcenia, jak i umiejętności nabytych w trakcie praktyki zawodowej była odnoszona ocena stanu zdrowia skarżącej jako przesłanka prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy, na co jednoznacznie wskazują wnioski opinii biegłych lekarzy specjalistów z zakresu ortopedii i medyny pracy.

Kierując się przedstawionymi motywami, Sąd Najwyższy doszedł do przekonania, że skarżąca nie wykazała potrzeby poddania jej skargi kasacyjnej merytorycznemu rozpoznaniu. Dlatego, opierając się na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., orzekł jak w sentencji postanowienia.